

OBLIKOSLOVJE

1. SAMOSTALNIŠKA BESEDA

I. SAMOSTALNIKI- so besede, ki poimenujejo bitja, stvari in pojme (določimo spol, število, sklon in sklanjatev)

- SPOL (m., ž., s.) / ŠTEVILO (ed., dv., mn.) / SKLON (im., rod., daj., tož., mest., oro.)
- SKLANJATVE
moške: 1. m. skl.-Ø → -A, 2. m. skl. -A → -E, 3. m. skl. -Ø → -Ø
ženske: 1. ž. skl. -A → -E, 2. ž. skl. -Ø → -I, 3. ž. skl. -Ø → -Ø
srednje: 1. s. skl. -O/ -A → -E

II. SAMOSTALNIŠKI ZAIMKI- beseda, ki stoji namesto imena

- osebni: jaz, ti, on, midva, vidva, onadva, mi, vi, oni
- povratno osebni: sebe (se)
- vprašalni: kdo, kaj → osnova za vse samostalniške zaimke
- oziralni, nedoločni, poljubnostni, nikalni, celostni, mnogostni → glej list!

III. POSAMOSTALJENE PRIDEVNIŠKE BESEDE- pridevniki, ki prevzamejo vlogo samostalnika

2. PRIDEVNIŠKA BESEDA

I. PRIDEVNIKI- besede, ki povejo lastnost samostalnika (kakovostni (Kakšen?), vrstni (Kateri?), svojilni (Čigav?))

Določimo mu spol, število, sklon ter stopnjevanje. (sp., št., sklon so isti kot pri samostalniku, ki ga pridevnik določa)

- STOPNJEVANJE
 - dvostopenjsko (lep- prelep, srečen- presrečen...)
 - bolj/ manj: s pridevniki za barve, deležniki (trpeč, boleč), pridevniki s končnicami -EN, -AN, -AST
 - stopnjevanje z obrazili - ši, - ji, - ejši: osnovnik, primernik, presežnik (lep, lepši, najlepši)

II. PRIDEVNIŠKI ZAIMKI

- osebni svojilni: moj, tvoj, njegov, najin, vajin, njun, naš, vaš, njihov
- povratno svojilni: svoj
- vprašalni: kakšen, kateri, čigav, koliko → osnova za vse pridevniške zaimke
- oziralni, nedoločni, poljubnostni, nikalni, celostni, mnogostni, kazalni → glej list!

III. ŠTEVNIKI

- GLAVNI- pišemo 0- 99 in stotice vse skupaj, ostalo narazen (1218- tisoč dvesto osemnajst)
- VRSTILNI- pišemo vse skupaj (15. petnajsti/ petnajsta/ petnajsto)
- LOČILNI- prvi trije imajo končnico -OJ (enoj, dvoj, troj) ostali pa -ER (četver, peter, šester...)
- MNOŽILNI- na končnico -EN (četveren, peteren...) ali pa -KRATEN (petkraten, šestkraten...)

3. GLAGOL- beseda, ki zaznamuje stanje, dogajanje, dejanje, spreminjanje. Določimo mu os., št., čas, naklon, vid in način.

Glagol pregibamo tako da ga spregamo- pregibanje glagola glede na osebo in število (peljem se, pelješ se, pelje se...).

- GLAGOLSKI NAKLON (povedni, velelni, pogojni)
- GLAGOLSKI VID
 - DOVRŠNI GLAGOLI (časovno omejeno/ krajše dejanje...zapišem, zaspim, podpišem)
 - NEDOVRŠNI GLAGOLI (časovno neomejeno/ daljše dejanje...pojem, spim, pišem)
 - DVOVIDSKI GLAGOLI (lahko je dov. ali nedov. odvisno od pomena...fotografiram)
- GLAGOLSKI NAČIN- pove nam kdo je vršilec dejanja
 - TVORNIK (vršilec dejanja je znan- **Partizani so osvobodili** Trst)
 - TRPNIK (vršilec dejanja ni znan- Trst **je bil osvobojen** (od partizanov))
Trpnik tvorimo s pomožnim glagolom (biti) + trpni deležnik (-n, -t) ali pa s sebe (se)

NEOSEBNE GLAGOLSKO OBLIKE- ne moremo določiti osebe

- NEDOLOČNIKI (-ti / -či: pisti, reči, teči...)
- NAMENILNIKI (-t / -č: pisat, reč, teč... → v zvezi z glagoli premikanja)
- DELEŽNIKI (spominjajo na pridevnik)
 - OPISNI DELEŽNIK (pisal, smejal...)
 - -č (vroč, plapolajoč...)
 - TRPNI DELEŽNIK -n / -t : odkrit, tepen → uporablja se za nastanek trpnika
- DELEŽJA (spominjajo na glagol) : -oč, -eč, -aje Gredoč po cesti, je pozdravljajl soseda.
- GLAGOLNIKI (spominjajo na samostalnik) → -nje, -tje (življenje, trpljenje, gretje)

4. PRISLOV- nepregibna besedna vrsta, ki glagolskemu dejanju določa kraj, čas, način in vzrok

- PRISLOV KRAJA: domov, tja, tukaj...Kje / Kam/ Od kod/ Do kod ?
- PRISLOV ČASA: zdaj, jutri, včasih, ponoči, spomladi...Kdaj/ Od kdaj/ Do kdaj?
- PRISLOV NAČINA: grdo, dobro, hitro...Kako/ Na kakšen način?
- PRISLOV VZROKA: zato...Zakaj?

5. VEZNIK

- ENODELNI
 - ENOBESEDNI: ki, ker, ko, da, če, in...
 - VEČBESEDNI: brž ko, medtem ko, in če, to je (obvezno vejica), in sicer (obvezno vejica)...
- VEČDELNI: niti- niti, ne- ne, ali- ali, ne samo- ampak tudi (vejic ni, razen če je pred veznikom stavek)

6. PREDLOG- nepregibna besedna vrsta, sama zase nima pomena

s/z (s- Ta SuHi ŠkaFeC PuŠČa, z- ostalo) h/k (h- kg, k- ostalo) Določimo ga h kateremu sklonu samostalnika spada.

7. MEDMET: RAZPOLOŽENJSKI (haha, ooo, joj), POSNEMOVALNI (plosk, čof, mijav, rega kvak), VELELNI (mrš, fuj)

8. ČLENEK: SPRAŠUJEMO(a, ma), IZRAŽAMO MNENJE (menda, tako, mogoče), pritrjevanje/ zanihanje (ja, ne, seveda)

9. Povedkovnik: rad, vešč, tešč

BESEDOTVORJE

1. ODNOSI MED BESEDAMI: sopomenke, enakopisnice/ enakoglasnice, nadpomenke, podpomenke, protipomenke

2. NETVORJENKE- gole besede, ki niso tvorjene (pes, zid, gol...)
3. TVORJENKE = BESEDOTVORNA PODSTAVA (BPo) + OBRAZILA (predpona, medpona, pripona)
- IZPELJANKA = BPo + PRIPONA (delavec, delavnica, bolnišnica, bolečina...)
 - SESTAVLJENKA = PREDPONA + BPo (podpisati, napisati, pračlovek, podsekretar...)
 - ZLOŽENKA = BPo + MEDPONA + BPo (vlakovodja, zobozdravnik, strahopetec...)
 - SKLOP (kakomužezeime, nebodigatreba, seveda, dolgčas, očenaš, figamož, vsa števila!...)
 - SPREVRNITEV – POS. PRID. BES.

SKLADNJA- sintaksa

1. POVED je najmanjša enota sporočila, ki ima na koncu končno ločilo in je sestavljena iz stavkov.
2. STAVEK so besede zbrane okrog glagola ali neosebne glagolske oblike.

ENODELNI STAVEK- samo osebek ali samo povedek / DVODELNI STAVEK- osebek + povedek

3. DELI STAVČNIH ČLENOV

- PRILASTEK (L, D)
- POVEDKOVO DOLOČILO - - - - - (Moja mama je tožilka. → je tožilka= povedek, tožilka= povedkovo določilo)
- POVEDNI PRILASTEK

STAVČNI ČLEN	OZNAKA	KRAJŠAV A	VPRAŠALNICA	ŠT. V POVEDI
POVEDEK	~~~~~	pov.	KAJ se godi/ dogaja?	Samo 1
OSEBEK	_____	os.	KDO (živo bitje) KAJ	Samo 1
PREDMET	=====	pred.	KOGA- ČESA KOMU- ČEMU KOGA- KAJ PRI KOM- PRI ČEM S KOM- S ČIM	Nobeden, eden, več
PRISLOVNA DOLOČILA	*****	p. d. č. p. d. k. p. d. n. p. d. v.	KDAJ, OD/ DO KDAJ KAM, KJE, KOD KAKO ZAKAJ	Nobeno, eno, več

5. PRIREDJE = GLAVNI STAVEK + ODVISNI STAVEK

ODVISNIK	KRAJŠAVA	VPRAŠALNICA	VEZNIKI
OSEBKOV	os. odv. _____	KDO, KAJ	kdor, kar
PREDMETNI	pred. odv. =====	KOGA- ČESA KOMU- ČEMU KOGA- KAJ PRI KOM- PRI ČEM S KOM- S ČIM	da, če
KRAJEVNI	k. odv. *****	KAM, KJE, KOD	kjer, kamor, koder
ČASOVNI	č. odv. *****	KDAJ, OD/ DO KDAJ	ko, kadar
NAČINOVNI	nač. odv. *****	NA KAKŠEN NAČIN	tako da, ne da
VZROČNI	v. odv. *****	ZAKAJ	ker
POGOJNI	pog. odv. *****	POD KATERIM POGOJEM	če
NAMERNI	nam. odv. *****	ČEMU, S KAKŠNIM NAMENOM	da, da bi
DOPUSTNI	dop. odv. *****	KLJUB ČEMU	čepprav, četudi
PRILASTKOV	pril. odv.	KAKŠEN, KETERI, ČIGAV	ki, kateri

6. PODREDJE = GLAVNI STAVEK + GLAVNI STAVEK (VEZNIKI!)

VEZALNO	In, ter, pa	Hodi in gleda ter si požvižgava.
STOPNJEVALNO	Niti-niti, ne-ne, ne le- ampak tudi, ne samo- ampak tudi, ne le- še celo	Niti ne piše niti ne posluša.
LOČNO	Ali- ali, bodisi- bodisi	Ali beri ali pojdi.
PROTIVNO	A, toda, vendar, pa, ampak, temveč	Je majhna, toda prebrisana.
POSLEDIČNO	zato	Cesta je spolzka, zato pazite.
POJASNJEVALNO	Saj, kajti, in sicer, to je	Nadeni si kapo, kajti piha.
SKLEPALNO	Torej, zatorej, potemtakem	Star je 13 let, torej hodi v 8. razred.

Vejice!!! ...pri drugih so vejice samo, če je prej ali vmes vrinjen stavek!!!